VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra Vizuální tvorby

Vizuální a literární umění

Fotografie a audiovize

Dokumentace hudebních subkultur ve filmu

Praktická část: Dokument o životě hudebního interpreta z Rožnova pod Radhoštěm

Teoretická část: Dokumentace hudebních subkultur ve filmu

Autor: Ondřej Klimpar

Vedoucí práce: MgA. Marek Štim

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpal. Stvrzuji, že všechny odevzdané výtisky mé bakalářské práce se shodují s elektronickou verzí v informačním systému VŠKK a souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne…… Podpis autora:

Poděkování

Rád bych poděkoval všem, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na mé bakalářské práci, všem, co mě podporovali a věnovali mi čas a energii při konzultacích. Speciální poděkování bych rád věnoval své přítelkyni, která mi byla po celou dobu nezbytnou podporou.

Moc děkuji svým rodičům, jež mě v mém studiu neustále podporují. Dále bych chtěl poděkovat vedoucímu práce MgA. Markovi Štimovi za jeho cenné rady a velkou vstřícnost při konzultacích, díky čemuž jsem mohl dokončit tuto bakalářskou práci.

Abstrakt a klíčová slova

Abstrakt

Tématem této práce je dokumentace hudebních subkultur ve filmu. Hudební subkultury jsou tvořeny skupinami lidí, kteří sdílejí společnou zálibu v hudbě a také v určitém způsobu oblékání a životním stylu. Tyto subkultury se často odlišují od hlavního proudu společnosti a bývají považovány za „alternativní“ nebo „nekonformní“. V posledních desetiletích se objevily desítky hudebních subkultur, jako například punk, goth, metal, hip hop a mnoho dalších. Prostředí těchto subkultur není jen zdrojem inspirace pro hudební průmysl, ale také pro filmovou a dokumentární tvorbu.

Tato práce se zaměřuje na dokumentární filmy, které se věnují hudebním subkulturám. Tyto filmy jsou často vytvářeny lidmi, kteří sami patří do nějaké subkultury a snaží se zachytit autentický pohled na hudební scénu. Cílem těchto dokumentů je nejen prezentovat hudebníky a kapely, ale také poskytnout pohled do životů fanoušků, organizátorů koncertů a dalších lidí, podílejících se na hudebních subkulturách. Případně také zdokumentovat turné, či vývoj hudebního žánru.

Abstract

The topic of this thesis is the documentation of musical subcultures in film. Music subcultures are made up of groups of people who share a common interest in music and also in a particular style of dress and lifestyle. These subcultures are often distinct from the main mainstream society and are often considered "alternative" or "non-conformist". In recent decades, dozens of musical subcultures have emerged, such as punk, goth, metal, hip hop and many others. These subcultures are not only a source of inspiration for the music industry, but also for film production.

This thesis focuses on documentary films that document music subcultures. These films are often made by people who themselves belong to these subcultures and try to capture an authentic view of the music scene. The aim of these documentaries is not only to showcase musicians and bands, but also to provide an insight into the lives of fans, concert promoters and other people involved in music subcultures.

Klíčová slova

Hudební dokument, film, subkultury, punk, hip hop

Key words

Music documentary, film, subcultures, punk, hip-hop

Obsah

Úvod **8**
Teoretická část **10**
1. Historický vývoj hudebního dokumentu **10**
1.1 Úvod do historie vývoje filmového dokumentu 10
1.2 Vývoj hudebního dokumentu 14
2. Hudební dokument ve 21.století **15**
3. Dělení hudebního dokumentu **18**
3.1 Dělení se zaměření na umělce, kapelu nebo hudební žánr 18
3.2 Dělení podle styl dokumentace 20
3.3 Dělení podle způsob distribuce 22
4. Odlišnosti vybraných hudebních žánrů v obrazových médiích **23**
5. Hudební dokumenty na filmových festivalech **25**
6. Analýza hip hopu a punku z hlediska hudební kultury **28**
6.1 Punk 28
6.2 Hip Hop 29
7. Analýza vybraných hudebních dokumentů **30**
7.1 Sex Pistols: Děs a běs 31
7.1.1 Analýza filmu Sex Pistols: Děs a běs 31
7.2 American Hardcore 33
7.2.1 Analýza filmu American Hardcore 33
7.3 Scratch 35
7.3.1 Analýza filmu Scratch 35
7.4 Hip-Hop Evolution 37
7.4.1 Analýza dokumentární série Hip-Hop Evolution 37
Závěr **40**
Praktická část **42**
Zdroje a literatura **45**
Přílohy **49**

Úvod

Téma hudebního dokumentu jsem si vybral, neboť se ve své umělecké tvorbě zabývám dokumentací hudebního prostředí, fotografováním koncertů, natáčením dokumentů s hudební tématikou, ale také pořádáním festivalů.

Hudební subkultury poskytují fascinující způsob, jak lidé mohou vyjádřit svou identitu, emoce a myšlenky prostřednictvím hudby a příslušným stylem oblékání. V posledních desetiletích se staly neoddělitelnou součástí naší kultury a jejich vliv se promítá nejen do hudby a módy, ale také do umění a společenských vztahů.

Dokumentace těchto subkultur má mnoho přínosů. Především nám umožňuje nahlédnout do tajů různých hudebních kultur, jejich historie, vývoje a významu pro společnost. Díky dokumentárním filmům můžeme proniknout do zákulisí hudebních festivalů, klubů a koncertů, a tak pochopit emoce a pocity, které se skrývají za všemi těmi melodiemi a texty. Navíc nám takové filmy poskytují možnost objevit nové hudební styly a umělce, kteří by jinak mohli zůstat neznámí.

V práci budou popsány různé druhy dokumentárních filmů, které se zaměřují na hudební subkultury hip hopu a punku. Dále se budu věnovat přehledu teoretických zdrojů týkajících se dokumentace hudebních subkultur ve filmu. Tyto filmy se mohou lišit jak obsahem, tak estetikou. Některé dokumenty jsou více zaměřeny na hudebníky a jejich tvorbu, zatímco jiné se soustředí na fanoušky a jejich motivaci k účasti na hudební scéně.

V druhé části práce budu detailněji analyzovat čtyři vybrané dokumenty. První z nich, *Sex Pistols: Děs a běs*, zachycuje vzestup a pád kultovní britské punkové skupiny Sex Pistols. Film popisuje historii kapely a ukazuje způsob, jakým se stala symbolem punkového hnutí a jaký byl jejich vliv na hudební scénu. Druhým dokumentem je *American Hardcore*, který se zaměřuje na hardcore punkovou scénu v USA v 80. letech. Film představuje historii a vliv tohoto hnutí na americkou kulturu a společnost. Ve třetí analýze se zaměřím na dokument *Scratch* z roku 2001, který je věnován světu DJingu a scratchování. Zobrazuje historii a vývoj této umělecké formy a představuje klíčové osobnosti a techniky. Jako poslední jsem analyzoval epizodu z kanadské dokumentární série *Hip-Hop Evolution*, která mapuje historii hiphopové hudby od jejích počátků v Bronxu až po současnost. Tato série nabízí úchvatný pohled na vývoj hip hopu a ukazuje, jak se tato hudba stala fenoménem s obrovským vlivem na kulturu a společnost.

Práce si dává za cíl popsat hudební subkultury z audiovizuální stránky, zachytit jejich aspekty a představit je čtenáři v kontextu dokumentární tvorby. Snaží se definovat hudební dokumenty, vysvětlit jejich charakteristiku a rozřadit je.

Teoretická část

1. Historický vývoj hudebního dokumentu

1.1. Úvod do historie vývoje filmového dokumentu

Historie filmového dokumentu sahá již do prvních let samotné existence filmu. V počátcích vzniku dokumentárního filmu byly snímky vytvářeny spíše jako záznamy událostí a scén z běžného života. Tyto snímky byly krátké a často se vysílaly jako součást divadelních představení. Obecně můžeme považovat za úplně první dokumentární filmy například krátké snímky bratří Lumiérových, zachycující každodenní život a různé kulturní události, jako je například *Příjezd vlaku na nádraží v La Ciotat* (*L'Arrivée d'un train à la Ciotat*) *1895,* nebo, *Dělníci odcházející z Lumièrovy továrny (La Sortie de l'Usine Lumière à Lyon*) [1].

První celovečerní snímek, který způsobil změnu v dokumentaristických přístupech, byl *Film The Nanook of the North* režírovaný Robertem J. Flahertym. Tento film, který byl poprvé uveden v roce 1922, přinesl novou éru dokumentárního filmu tím, že se zaměřil na realistické zachycení života původních obyvatel Kanady. V knize *Úvod do dokumentárního filmu* autor Bill Nichols uvádí, že film *The Nanook of the North* zpochybnil do té doby existující představu o dokumentárním filmu jako o neosobním záznamu událostí. Flahertyho film totiž zobrazil osobní život inuitského lovce Nanooka a jeho rodiny, čímž se dokumentární film stal více lidským a emocionálním. Dalším významným prvkem filmu byla jeho estetika. Flaherty nejenom že zachytil každodenní život původních obyvatel, ale také využil krásné přírodní scenérie jako kulisu pro svůj film. Tímto způsobem se *The Nanook of the North* stal vzorem pro další dokumentární snímky, jež se snažily zdůraznit estetické zpracování svých témat. Nutno však podotknout, že Nicholson zároveň upozorňuje na jisté aspekty, které si Flaherty v dokumentu upravil, aby lépe dokreslovaly příběh Inuita. Zároveň uznává, že způsob, jakým zachytil život Inuitů, věrně popisuje tehdejší život.

Následně byl v roce 1926 britským režisérem Johnem Griersonem poprvé použit termín „dokumentární film“. Grierson definoval dokument jako „film, který

[1] NICHOLS, Bill. Úvod do dokumentárního filmu. Praha: Akademie múzických umění v Praze, s.128

vyjadřuje pravdu o skutečnosti“. Podle něj má být takový film uměleckým dílem se sociálním a politickým významem. Griersonův pojem „dokumentární film“ se rychle rozšířil po celém světě a stal se standardem pro označení filmů, mající za cíl zachytit skutečnost. Tento pojem se používá dodnes a je považován za základní prvek dokumentárního filmu. Grierson se stal vůdčí postavou britského filmového dokumentu a zakladatelem *National Film Board of Canada* (kanadská filmová databáze distribuující především dokumentární filmy, animace a alternativní dramata). Grierson byl také jedním z prvních, kdo využíval dokumentární film pro propagaci určitých politických a sociálních zájmů. Jeho filmy se často zabývaly tématy jako byla nezaměstnanost, chudoba a sociální nerovnost.[2]

V 30. a 40. letech 20. století se dokumentární film stal populárním nástrojem propagandy a politického vlivu. V Sovětském svazu v té době vznikla tzv. „nová vlna“ dokumentárních filmů, která se snažila představit pozitivní stránky komunistického režimu a získat tak podporu svých občanů pro jeho politiku. Tyto filmy se zaměřovaly na strojírenství, průmysl a kolektivizaci zemědělství, jež měly v Sovětském svazu největší zastoupení. Mezi představitele sovětské nové vlny v dokumentárním filmu patří například Dziga Vertov a jeho bratr Michail Kaufman, kteří se snažili vytvořit inovativní dokumentární jazyk založený na pravdivém a přesném zachycováním reality. Jejich nejslavnějším dílem je snímek *Muž s kinoaparátem (Человек с киноаппаратом) (1929)*, jenž kombinuje dokumentární záběry z různých míst a událostí a představuje tak komplexní obraz sovětského života. Právě Vertov se řadí do „Sovětské montážní školy“, která režiséry spojuje technikou montáže, již ve svých filmech uplatňovali. V Německu byla situace podobná, avšak dokumentární filmy se zaměřovaly na propagaci nacistické ideologie a oslavu říše. Mezi nejznámější patří *Triumf vůle (Triumph des Willens) 1935* režisérky Leni Riefenstahlové, který zobrazoval Hitlera a jeho hnutí jako hrdinské a nezbytné pro obnovu Německa. V USA se dokumentární filmy ve 30. letech věnovaly sociálním tématům a snažily se přesvědčit veřejnost o nutnosti sociálních reforem a změn. Mezi nejznámější patří film *The Plow That Broke the Plains (Pluh, co rozbil pláně) 1936* od režiséra Pare Lorentze, který zobrazoval dopady sucha na americké zemědělství.

---

[2] NICHOLS, Bill. Úvod do dokumentárního filmu. Praha: Akademie múzických umění v Praze, s.226

V 50. a 60. letech se dokumentární tvorba začala rozvíjet na nové úrovni. V této době se objevili režiséři, jež se chtěli více zaměřit na otázky a problémy současného světa a vytvořit filmy mající skutečný vliv na společnost. 60. letech přišla do dokumentární tvorby nová vlna. V Americe vzniká nová dokumentární technika "Direct cinema" a ve Francii "Cinéma vérité". Tyto styly se snažily zachytit co nejvěrnější obraz reality, aniž by byla nahrávka jakkoliv významně upravována. Hlavní rozdíl mezi Direct cinema a Cinéma vérité spočívá v tom, že Direct cinema klade větší důraz na formální aspekty filmu, jako jsou střih, kamera a zvuk, zatímco Cinéma vérité se snaží zachytit spíše okamžitou a autentickou reakci postav na události. Direct cinema také často používá kameru na rameni, což umožňuje kameramanovi volný pohyb mezi postavami, a tím zachytit jejich reakcí zblízka. Díky tomu byl divák přímo svědkem toho, co se před kamerou dělo, a mohl si vytvořit vlastní názor na to, co se odehrálo.

Tento styl byl často používán při dokumentování politických a sociálních témat, která v té době zaujímala významné místo ve společnosti. Filmy v tomto stylu se vyznačovaly rychlým tempem a neuspokojenou touhou po pravdě, což je činilo velmi působivé a autentické.

Mezi nejvýznamnější dokumentární filmy této doby patří například *Primary (1960)* od Roberta Drewa, který se věnoval prezidentské kampani Johna F. Kennedyho [3], nebo *Chronicle of a Summer (Chronique d'un été) (1960)*, francouzský dokumentární film režiséra Jeana Rouche, který se zaměřuje na otázky identity, společenského postavení, lidského štěstí a zkoumá je prostřednictvím rozhovorů s lidmi z různých sociálních tříd a etnických skupin.[4]

V průběhu 70. a 80. let se dokumentární tvorba stala stále rozmanitější a diverzifikovanější. V této době byla využívána větší škála témat a stylů, jako například video art nebo experimentální dokumenty. Tyto formy využívaly neobvyklé způsoby, jakými se dalo filmovat, a experimentovaly s různými formami prezentace materiálu. To vedlo k větší kreativitě a inovacím v oblasti dokumentární tvorby.

---

[3] Primary (1960) IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0054205/?ref_=nv_sr_srsg_3_tt_8_nm_0_q_Primary

[4] Chronicle of a Summer (1960), IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0054745/?ref_=fn_al_tt_2

Především pak k popularizaci malých natáčecích štábů, často čítající jediného člověka, které se kvalitou rovnaly dokumentům s velkou produkcí. Díky tomu začaly vznikat dokumenty, jež měly úspěchy v kinech díky malému rozpočtu a tím vyplývající větší autentičnosti.

V 90. letech se dokumentární filmy stávaly více populárními. Zvýšená poptávka po dokumentárních filmech vedla k větší diverzifikaci žánru a rozmanitosti stylů. Dokumentární filmy začaly být více zaměřené na kulturní fenomény, jako jsou populární hudba, móda, sport a další kulturní jevy. Tyto dokumenty často ukazovaly vývoj a historii daného fenoménu a jeho vliv na společnost. V této době se také objevily dokumentární seriály, které se věnovaly určitému tématu v několika dílech. Tyto seriály měly větší prostor prohloubit a rozvinout téma, což umožnilo filmařům zachytit více detailů a aspektů daného tématu. Například dokumentární série *Full Circle with Michael Palin (1997)*, ve které britský herec a cestovatel Michael Palin cestuje po celém světě a objevuje různé kultury, zvyky a způsoby života. Každá epizoda se zaměřuje na konkrétní zemi nebo region a Palin se snaží porozumět místním tradicím a historii. Série se vysílala poprvé v roce 1997 a zahrnovala osm epizod, pokrývající různé oblasti včetně Asie, Afriky a Jižní Ameriky.[5]

Dokumentární filmy obvykle reflektovaly aktuální společenské a politické události, jako jsou války, ekologické problémy, rasová a genderová témata a další společenské výzvy. V této době se také objevily nové technologie, jež umožnily filmařům zachytit a editovat obraz a zvuk v mnohem větší kvalitě. To vedlo k většímu technickému pokroku v oblasti dokumentární tvorby a rozvinutí nových stylů a technik, které umožňují filmařům zachytit realitu zcela novými způsoby.

[5] Full Circle with Michael Palin (1997), IMDb.com,[online], Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0122819/?ref_=fn_al_tt_1

1.2. Vývoj hudebního dokumentu

Hudební filmové dokumenty se začaly objevovat již v raných dobách filmového průmyslu. Nicméně první skutečně významné hudební dokumenty se objevily až v 60. letech 20. století a byly výrazně ovlivněny společenskými změnami a kulturními revolucemi v mnoha zemích, zejména těch západních. Toto období bylo poznamenáno politickými protesty, bojem za lidská práva, sexuální revolucí, odmítáním konzumní společnosti a touhou po svobodě a individualitě. V hudbě se to projevilo rozvojem rockové hudby, folkové hudby a psychedelické hudby. Naprosto první dokumentární filmy o hudbě byly zaznamenávány jako součást krátkých novinových zpravodajských filmů. Tyto filmy zachycovaly krátké úryvky z koncertů, baletních představení a oper. Tehdejší snímky ovšem neobsahovaly zvukovou stopu, a tak o nich hovoříme pouze jako o záznamech.

Mezi jeden z nejznámějších snímků dvacátých let se zvukovou stopou patří *The Jazz Singer* z roku 1927, který zachytil vystoupení zpěváka Al Jolsona ve zpěvohře. Nejedná se vyloženě o dokument, ale o drama, které je zároveň prvním filmem zaznamenávající rozhovor, a tedy i zvuk. [6]

V období 40. let se filmy s hudební tematikou stávaly stále populárnější a začaly se zaměřovat na zachycení celých muzikálů jako *American in Paris* z roku 1951 režiséra Vincenta Minnelliho. Vypravuje příběh amerického umělce Jerryho Mulligana (Gene Kelly), který se snaží uspět v Paříži. Zamiluje se do krásné a bohaté francouzské dívky Lisette (Nina Foch) a začne pracovat jako tanečník v nočním klubu. Film obsahuje výkony slavného tanečníka a choreografa Gene Kellyho, stejně jako hudbu George Gershwina.[7]

Významným filmem o hudbě z této doby je *Carnegie Hall* z roku 1947, který představuje život irského přistěhovalce a koncert souboru New York Philharmonic v newyorské Carnegie Hall. Film zahrnuje výkony mnoha slavných hudebníků, jako jsou Jascha Heifetz, Leopold Stokowski a Artur Rubinstein.[8]

Zatím tak nelze mluvit o hudebních dokumentech, ale spíše o filmech, které hudbu zachytily a zároveň měly prvky dokumentace.

---

[6]

[7] An American in Paris (1951), IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt17022868/

[8] Carnegie Hall (1947), IMDb.com[online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0039244/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_8_nm_0_q_Carnegie%2520Hall%2520

V 60. letech se s modernizací filmové techniky stavají dokumentární filmy o hudbě stále populárnějšími a začínají být vyráběny většími produkčními společnostmi, jako byli například *Drew Associates*, kteří začali používat bezdrátovou synchonizaci zvuku s kamerou, což značně usnadnilo postprodukci.[9] Tyto filmy se často zaměřovaly na vývoj nových hudebních žánrů, jako byl například rock, a zahrnovaly rozhovory s umělci, záznamy koncertů a živých vystoupení. Mezi nejvýznamnější dokumenty o hudbě z této doby patří *Jazz on a Summer's Day* z roku 1960 od režiséra Berta Sterna, zachycující vystoupení jazzových hudebníků na festivalu v Newportu. Je považován za jedno z nejlepších zobrazení jazzu na filmovém plátně. Stern se v tomto filmu zaměřil nejen na výkony hudebníků, ale také na atmosféru festivalu a okolní přírodu.
Nebo *Don't Look Back* (1967) D.A. Pennebakera o Bobu Dylanovi, zachycující jeho koncertní turné po Velké Británii v roce 1965. Tento dokument je proslulý svým kvalitním zvukem a obrazem. [10]

V 80. letech se dokumentární filmy o hudbě staly velmi populárními a těšily se obrovskému zájmu publika. Na rozdíl od předchozích desetiletí se začaly objevovat dokumenty zaměřené na specifické hudební žánry a konkrétní umělce, což umožnilo divákům nahlédnout do vnitřního světa svých oblíbených hudebníků.
Tyto filmy zahrnovaly rozhovory s umělci, záznamy z koncertů a archivní materiály, což divákům poskytovalo pohled do života a tvorby umělců. Díky moderním technologiím bylo možné věrně zachytit zvukovou a obrazovou kvalitu, což umožnilo vytvoření filmů s velmi vysokou kvalitou zvuku a obrazu.

Mezi nejznámější dokumentární filmy o hudbě této doby patří *Woodstock (1970),* který zachytil nezapomenutelný festival v roce 1969, kde vystoupili umělci jako Jimi Hendrix, The Who a Janis Joplin. Dalším významným dokumentem byl *The Last Waltz (1978)* o The Band, který zahrnoval nejen záznam z posledního koncertu skupiny, ale také rozhovory s členy skupiny. *Stop Making Sense (1984)* o Talking

---

[9] CARRIER Scot, A Brief History of Documentary Forms, transom.org, [online]. Dostupné z: https://transom.org/2014/brief-history-of-documentary-forms/
[10] Dont Look Back (1967),IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0061589/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_8_nm_0_q_dont

Heads. Stal se dalším velmi úspěšným dokumentem, který zachytil neobvyklé koncertní provedení skupiny a vystoupení frontmana Davida Byrnea.

V 90. letech se dokumentární filmy o hudbě dostaly na novou úroveň. Filmaři začali používat nové technologie, jako lehčí kamery, které umožnily snadnější dokumentaci a zaznamenání živých vystoupení. Díky většímu množství grafických úprav v postprodukci se staly hudební dokumenty ještě více sofistikovanými a kreativními. Postupy dokumentace byly modernější a filmaři začali experimentovat s různými formáty, aby zachytili hudební scénu z nových a neobvyklých úhlů.

V této době se objevilo mnoho úspěšných dokumentů o hudbě, které se staly klasikou tohoto žánru. Mezi nejznámější patří.: *The Decline of Western Civilization III (1998)*, který dokumentuje punkovou scénu v Los Angeles a ukazuje, jak se tato subkultura změnila od 80. let až do konce 90. let. Dalším velmi úspěšným dokumentem této doby byl *Buena Vista Social Club (1999)*, zaměřující se na kubánskou hudbu a zobrazující setkání starých hudebníků, kteří se znovu sejdou a hrají hudbu společně.

Trend kreativity a inovace pokračuje i ve 21. století, kdy filmaři stále více experimentovali s různými formáty, aby přinesli nové pohledy na hudbu a umělce. Hudební dokumenty se staly nejen záznamem koncertu nebo historickým průřezem tématu, ale také příběhem o lidech a kulturách, které hudbu tvoří a vnášejí do světa nové myšlenky a inspiraci.

Závěrem můžeme říct, že hudební dokumenty se od svých počátků dramaticky vyvinuly a staly se důležitou součástí filmového průmyslu.

2. Definice hudebního dokumentu ve 21. století

Odborná definice pro hudební dokument jako taková neexistuje a v jiných publikacích si jednotliví autoři vykládají hudební dokument spíše teoreticky a zmiňují, že jednotný pohled na ně neexistuje.

Obecně lze říci, že hudební dokument je specifický typ filmového nebo televizního snímku, který se zaměřuje na různé aspekty hudebního světa. Jedná se o audiovizuální formu, která se snaží přiblížit divákům umělce, jeho práci i soukromý život. Tento typ dokumentů může být zaměřen na určitý hudební žánr, interpreta, kapelu nebo hudební událost, jako jsou koncerty, festivaly, turné nebo nahrávání alba.

Tyto filmy mohou obsahovat různé prvky, jako jsou archivní záběry, fotografie, rozhovory s umělci a lidmi z hudebního průmyslu, animace, koncertní nahrávky, audio nahrávky a další materiály.

Hudební dokumenty se často zaměřují na detaily tvorby hudebníků, jako je skládání, textování a produkce. Mohou také přinášet informace o osobním životě umělců, jejich inspiracích, vztazích a přístupu k publiku. Tyto dokumenty poskytují fanouškům příležitost dozvědět se více o svých oblíbených umělcích a jejich tvorbě, či životě.

Podoba dokumentů může být velmi různorodá a mohou být vytvářeny jak nezávislými tvůrci, tak také velkými produkčními společnostmi. Vytvářejí tak velkou škálu přístupů a kvalit, které mohou ovlivňovat zážitek z filmu

V neposlední řadě jsou cenným zdrojem informací pro fanoušky hudby, kteří se chtějí dozvědět více o tvorbě svých oblíbených hudebníků a kapel.

3. Dělení hudebního dokumentu

Hlavním dělením hudebních filmů je rozdělení na koncertní filmy, dokumentární filmy s klasickými postupy a hrané filmy s dokumentárními prvky. Z těchto kategorií jsem se rozhodl podrobněji analyzovat právě dokumentární filmy s klasickými postupy a vytvořit vlastní řazení, které nám pomůže lépe porozumět hudebním dokumentům.

3.1. Dělení se zaměřením na umělce, kapelu nebo hudební žánr

Prvně je nutno zmínit, že mnoho dokumentů je zaměřeno na konkrétního umělce. Takové filmy bývají zpravidla biografním popisem života umělce. Hlavní součástí bývá nahlédnutí do osobního života, vztahů a soukromí. Může se také hovořit o umělci a jeho vlivu na kulturu a společnost a jeho vztahu k fanouškům. Výsledkem může být i poodhalení umělcovy kauzy či aféry. Film *Amy (2015)* je takovým příkladem.

Zaměřuje se na život britské zpěvačky Amy Winehouse a sleduje její kariéru od naprostého začátku až po tragický konec. Snímek je založen na archivních záběrech, rozhovorech s rodinou a přáteli Amy a také na záznamech z koncertů a nahrávek. Snaží se zprostředkovat nejen hudební talent Amy Winehouse, ale i její osobní život, který byl poznamenán drogovou závislostí, alkoholismem a problematickými vztahy.[11]

Specifikem tohoto dokumentu je vyprávění životního příběhu prostřednictvím nahrávek osobního charakteru, které pořizovala sama Amy. Díky tomu je autentičnost životního příběhu na nejvyšší možné míře.

Stejné aspekty platí také pro dokumenty o kapelách, které se zaměřují spíše na vznik a vývoj dané kapely, než na popis života kapelníků. Hodně prvků je podobných, a tak de facto jde o zachycení života kapely, ne jednotlivců. Takový příběh zachycuje snímek *Beastie Boys Story (2020)*

Film je založen na představení Beastie Boys Story, což byla živá show, kterou připravili členové skupiny Beastie Boys, Mike Diamond a Adam Horovitz, jako vzpomínku na svého zesnulého spoluhráče Adama Yaucha.

[11] Amy (2015). ČSFD.cz

Ve filmu se Diamond a Horovitz vrací na začátek své kariéry, kdy se seznámili na střední škole v New Yorku, a sledují vývoj skupiny Beastie Boys až po současnost. Při tomto retrospektivním pohledu se často vrací ke starým nahrávkám a ukazují, jak se jejich hudební styl a zvuk vyvíjel, a jak se stali jedněmi z nejvlivnějších hiphopových umělců. Film je plný vzpomínek, anekdot a příběhů z doby, kdy se skupina dostávala do hudebního průmyslu, ale také přináší silné emoce a hlavně poctu Yauchovi, který v roce 2012 zemřel na rakovinu. [12]

Dokumentární filmy mohou být také zaměřené výhradně na proces tvorby, jako je dokumentární série *Classic Albums (1997-2021)*.

Takový druh dokumentace se věnuje záznamům o vzniku některých, nejikoničtějších a nejvlivnějších hudebních alb historie, jejich vliv na společnost a daný hudební žánr. Každá epizoda se zaměřuje na jedno konkrétní album a jeho tvůrce přináší pohled do procesu vzniku alba a jeho nahrávání. Jsou zde prezentovány rozhovory s hudebníky, producenty a inženýry zvuku, podílejících se na tvorbě alba. Jsou zde předvedeny záběry z nahrávacích studií, kde vznikaly legendární skladby.[13]

Dokumenty zaměřené na určitý hudební žánr se soustředí na jeden konkrétní styl hudby a snaží se detailně prozkoumat jeho historii, kulturní kontext a vliv na společnost. Takové snímky jsou velmi populární mezi fanoušky hudby se zájmem dozvědět se více o svém oblíbeném žánru a jeho vlivu na kulturu a společnost. Dokumenty se specifickým zaměřením na jeden žánr mohou sloužit jako inspirace pro nové umělce, kteří se snaží najít své místo v hudebním průmyslu. Obvykle si kladou za cíl být co nejúplnější a nabídnout divákům komplexní pohled na daný hudební styl. Příkladem takového díla je dokumentární série *Hip Hop Evolution (2016-2023)*.

Jedná se o kanadskou dokumentární sérii mapující vývoj hiphopové hudby od jejích začátků v 70. letech až po současnost. Každá epizoda se soustředí na určité období vývoje hip hopu a ukazuje, jak se tento žánr postupně vyvíjel a ovlivňoval kulturu a společnost. Série obsahuje rozhovory s hudebníky, producenty, novináři a dalšími klíčovými osobnostmi hiphopové scény, stejně jako archivní záběry a

---

[12] Beastie Boys Story (2020), ČSFD.cz
[13] Classic Albums (1997-2021), IMDb.com

fotografie. Série je považována za jednu z nejkompletnějších a nejpodrobnějších dokumentací historie hiphopové hudby. [14]

3.2.Dělení podle stylu dokumentace

Hudební dokumenty se liší stylem zpracování, ať už se jedná o tradiční dokument, koncertní film, nebo portrét umělce. Některé dokumenty mohou být sestříhány z archivního materiálu a obsahovat rozhovory s umělci, zatímco jiné mohou být snímány v reálném čase během koncertů

Tradiční dokument se zaměřuje na prezentaci a zachycení různých aspektů hudby, jako jsou jednotlivé žánry, umělci, nástroje, kulturní kontext, hudební technologie, nahrávací studia a vývoj sociálních skupin. Tyto dokumenty často obsahují rozhovory s umělci a hudebníky, kteří se podílejí na tradiční hudbě a s odborníky, kteří poskytují kontext a historii ke zvolenému tématu. Nedílnou součástí jsou také archivní materiály v podobě záběrů, fotografií, nebo i zvukových demoverzí starých nahrávek, jež přibližují atmosféru dané doby. Mohou sledovat historii hudebních produkcí a vydavatelství. Například dokument *Sound City (2013)* mapuje historii kalifornského studia Sound City od jeho počátků přes jeho nejúspěšnější období až po jeho pád. Studio se proslavilo svým analogovým přístupem k nahrávání desek. V době nástupu digitálního věku a hudebních počítačových softwarů umožňující nahrávání a editaci zvuku, se mu již nedařilo konkurovat.[15]

Některé dokumenty se zaměřují na určité hudební nástroje. Zástupcem je *It Might Get Loud* (2008), který sleduje kytarové hrdiny Jimmyho Page, The Edge a Jacka Whitea. Cílem tradičních hudebních dokumentů je především zachytit a prezentovat historii, příběh a rozmanitost hudby a podpořit u diváků zájem a porozumění určitých hudebních témat. Tradiční dokument má velký vzdělávací a historický potenciál nejen pro lidi, kteří se o hudbu zajímají, ale také pro širokou veřejnost, hledající informace o daném hudebním tématu

---

[14] Hip Hop Evolution (2016-2023), ČSFD.cz

[15] Sound City *(2013)*. csfd.cz

Koncertní film je převážně záznam živého hudebního vystoupení. Takové filmy nejčastěji zachycují největší a nejúspěšnější koncerty, jako jsou stadionová vystoupení, turné a festivaly. Koncertní filmy tak umožňují fanouškům vidět své oblíbené umělce v akci a zároveň se cítit, jako by na koncertě skutečně byli. Tyto filmy mohou být produkovány napříč všemi hudebními žánry. Pro tvorbu koncertního filmu je nezbytné mít k dispozici kvalitní záznam zvuku a obrazu, který je nahráván během koncertu. Další důležitou součástí je úprava záznamu a jeho sestřih, aby byl co nejvěrnější živému vystoupení a zároveň zajímavý pro diváky. Na začátku 21. století bylo populární koncertní filmy distribuovat na DVD nebo Blu-ray nosičích, jejichž součástí obvykle bývaly bonusové materiály, jako dodatečné dokumenty o vzniku filmu, rozhovory s umělci a dalšími členy týmu. Za posledních deset let se způsob distribuce přesunul na streamovací platformy, kde už tyto bonusové materiály nebývají tak časté.

Portrét umělce je typ hudebního dokumentu, jenž se zaměřuje na život a kariéru určitého umělce nebo skupiny. Hlavním cílem portrétů umělců a kapel je prezentovat jejich osobnost, uměleckou vizi, tvůrčí proces, příběh, který je spojen s jejich kariérou, nebo vliv na hudební průmysl a hudební žánr. V těchto dokumentech se často objevují rozhovory s umělci, manažery a dalšími lidmi, kteří mají hlubší znalosti o jejich kariéře. Tyto dokumenty mohou také obsahovat vzpomínky fanoušků, vzácné nahrávky koncertů a záznamy z archivů. Produkovány bývají v různých formátech, jako jsou krátké filmy, televizní pořady nebo dlouhometrážní dokumenty. Portréty umělců bývají velmi osobní a důvěrné, protože se pokouší odhalit umělcovu motivaci a zdroje inspirace. Většinou ukazují, jak se daní umělci vyvíjeli v průběhu své kariéry a jaké výzvy museli překonat. Portréty umělců a kapel jsou důležitým zdrojem informací a kulturního dědictví a pomáhají nám lépe pochopit význam jejich tvorby.

Každý styl dokumentu nabízí jedinečný pohled na hudbu a hudebníky. Některé dokumenty mohou být více vzdělávací a zaměřené na historii hudby, zatímco jiné se soustředí na emocionální stránku tvorby a vystoupení.

3.3. Způsob distribuce

Při zkoumání dokumentární tvorby je nutné sledovat způsob, jakým jsou dokumenty zpřístupněny divákům, a jak se měnil trend jejich distribuce. V minulosti byly hudební dokumenty nejčastěji distribuovány v kinech nebo na VHS kazetách. VHS kazety byly široce využívány jako médium pro distribuci hudebních dokumentů v 80. a 90. letech 20. století. V této době nebyla dostupná technologie pro snadné streamování videa přes internet, takže VHS kazety byly nejrozšířenějším způsobem, jak si lidé mohli v pohodlí domova přehrát hudební dokumenty. Jejich šíření probíhalo nejčastěji prostřednictvím videopůjčoven a prodejen. Nicméně docházelo i na kopírování a neoficiální šíření mezi fanoušky, a to bohužel vedlo k nižší kvalitě záznamů a zhoršenému zvuku a obrazu.

S nástupem digitálního věku po roce 2000 se postupně přecházelo na distribuci hudebních dokumentů na DVD a Blu-ray. Výhodou této technologie je, že se na ni dá umístit více obsahu než na VHS kazety. To umožnilo vydávat rozšířené verze hudebních dokumentů, obsahující nejen samotné záznamy, ale také bonusové materiály, jako jsou interview, záběry ze zákulisí a další exkluzivní obsah. Tyto disky také nabízejí vyšší kvalitu obrazu a zvuku než VHS kazety a umožňují snadnější přechod mezi jednotlivými kapitolami a různými funkcemi, jako jsou bonusová videa a interaktivní prvky. Jejich největší nevýhodou je krátká životnost. V posledních deseti letech však trend směřuje ke stále větší digitalizaci obsahu, kdy lidé mají přístup k hudbě a videu na internetu prostřednictvím digitálních platforem. Tato změna vedla ke snížení prodeje DVD a Blu-ray disků, nicméně stále existuje určitá skupina fanoušků preferující fyzická média a hudební dokumenty na disku sbírají.

Rozšíření streamovacích služeb, jako jsou například Netflix, Amazon Prime, Vimeo nebo HBO, umožnily divákům přístup ke stovkám hudebních dokumentů na jednom místě. Tyto služby jsou zpravidla dostupné za předplatné a nabízejí široký výběr dokumentů, včetně nejnovějších a nejoblíbenějších titulů. Díky možnostem, jimiž oplývají platformy jako YouTube a Vimeo, z nich v současnosti vytváří nejlepší distributory malých a nezávislých hudebních dokumentů. Umožňují tak publikovat dokumenty široké veřejnosti, což poskytuje velikou škálu dokumentů ze všech prostředí, nezávislé na popularitě, financích, ani lokalitě.

Jedním z nejběžnějších způsobů distribuce hudebních dokumentů je distribuce prostřednictvím televizních stanic, kterými jsou dokumentární kanály. Tyto

dokumenty jsou často vysílány v určitých časech, což může být pro diváky omezením, jejich výhodou ovšem je, že jsou zdarma přístupné.

4. Odlišnosti vybraných hudebních žánrů v obrazových médiích

Hudební žánry mají v obrazových médiích, jako jsou televizní a filmové produkce, rozdílné charakteristiky, které se odráží ve způsobu, jakým jsou prezentovány. V následujícím rozboru jsem se zaměřil na vybrané hudební žánry a jejich způsob vizualizace a prezentace v obrazových médiích.

Podíváme-li se na popovou hudbu ve 21. století, je obecně vnímána jako široce přístupná a vhodná pro vysílání v komerčních médiích. Vizualizace popové hudby je často velmi atraktivní, se zaměřením na výkonové prvky, jako jsou tance, kostýmy a choreografie, které jsou vytvářeny s cílem okouzlit a zaujmout diváka. Popoví umělci a producenti často využívají vizuální prvky, aby zvýšili přitažlivost svých písní a získali větší pozornost publika. Popová hudba je velmi populární na platformách jako YouTube, které jsou hlavním zdrojem pro hudební videoklipy. Díky této popularitě jsou videoklipy často používány k propagaci nových singlů a alb, což umožňuje umělcům dosáhnout širokého publika.

Rocková hudba bývá v obrazových médiích prezentována často jako energická a dravá. Záleží však na specifických podžánrech rockové muziky. Ty se od tradičního pojetí mohou odlišovat v různých aspektech: od ideálů, módy až po vizuální prezentaci. Z toho důvodu popisuji pouze prezentaci hudební, jež má ve většině podžánrů stejnou podobu. Lze tak říct, že vizuální prvky jsou nejčastěji spojeny s prezentací hry na hudební nástroje. Zatímco popová hudba se obvykle soustředí na tance a choreografii, rocková hudba se zaměřuje na výkonnost umělců, jako jsou kytarová sóla, bicí a zpěv. Toto zaměření na výkonnost a technickou zručnost umělců umožňuje rockové hudbě být prezentována jako energická, což zvyšuje její přitažlivost pro fanoušky. Stejně jako u popové hudby jsou videoklipy v rocku důležitou součástí kapelní nebo umělcovy image. Nicméně, rocková hudba je často spojována s alternativními žánry a subkulturami, což může být v některých případech kontraproduktivní pro její využití v mainstreamových médiích. Rocková

hudba je většinou prezentována v koncertních filmech a dokumentech, které sledují umělce při vystoupení před živým publikem.

Rap je obvykle prezentován jako součást hiphopové kultury. Většinou se zaměřuje na zpěváky neboli rappery a producenty, kteří využívají vzorky (tzv. samply) z jiných skladeb a elektronického zvuku. Vizuální prvky hiphopové kultury se často soustředí na taneční styl zvaný breakdance a pouliční umění, jako je graffiti a módu, což přispívá k rozmanitosti a pestrému vizuálnímu stylu tohoto žánru. Rap často využívá výtvarné prvky, jako jsou animace, speciální efekty a různé typy vizuálních technik ve svých videoklipech, aby vytvořil vizuální dojem, který odpovídá jeho jedinečnému stylu. V posledním desetiletí se hiphopová hudba stala velmi populární na sociálních médiích, zejména na platformě YouTube a Instagram, což umožnilo mnoha umělcům získat popularitu a fanoušky po celém světě. Rap se stal součástí mainstreamové hudby. Jeho využití v obrazových médiích se stalo běžným, což je důkazem toho, jak mocným a populárním se tento žánr stal.

Elektronická hudba je velmi úzce spojena s filmovým průmyslem. Elektronická hudba se často používá jako podkresová hudba pro sci-fi filmy, akční filmy a další filmy, které vyžadují futuristickou a technologickou atmosféru. Vizuální prezentace elektronické hudby se zaměřuje na futuristické a technologické prvky, jako jsou syntetizátory, LED světla a strojové zvuky. Elektronická hudba je také spojena s klubovou kulturou, což vede k častému využívání vizuálních prvků v klubech, jako jsou laserové show, LED stěny a různé vizuální efekty, aby se vytvořil jedinečný a nezapomenutelný zážitek pro návštěvníky klubu.

Metalové hudba, vzhledem k její vysoké energii a agresivitě, má silný potenciál dodat napětí a intenzitu obrazovým médiím, zejména v akčních a hororových filmech. Vizuální prezentace metalové hudby je obvykle temná a drsná, klade důraz na silné a provokativní prvky, jako jsou masky, kostýmy, krvavé efekty a samotný vzhled kapel. Metalová hudba se také často objevuje v hudebních videoklipech, které se soustředí na vystoupení kapel, stejně jako na atmosféru a vizuální prezentaci. Metalová hudba bývá spojována s vizuálními efekty, jako jsou strobo světla, kouř, ohně a temné vizuály, což dodává koncertům a vystoupením metalových skupin velkou dávku dramatického a vizuálního efektu.

Punk se většinou objevuje v alternativních filmech, kterými jsou nezávislé a undergroundové filmy. Ty se soustřeďují na téma protestu a odporu proti společenským normám. Vizuální prezentace punkové hudby se zaměřuje na jednoduchost a minimalismus, který se odráží v jednoduchých kostýmech, způsobu vystupování, textech i hudbě. V punkových dokumentech se často objevují koncerty kapel, kde jsou zvýrazněny energická vystoupení a přímé texty, reflektující kritiku společnosti a politických režimů. Většinou se v nich také vyskytují scény z undergroundových klubů a squatů, kde se punková subkultura schází. Punková hudba je tak v obrazových médiích prezentována jako symbol nezávislosti a odvahy vyjádřit vlastní názor.[16] [17]

Tyto odlišnosti v prezentaci hudebních žánrů v obrazových médiích odrážejí kulturní preference a demografické rozdíly.

5. Hudební dokumenty na filmových festivalech

Hudební filmové dokumenty mají významnou roli na filmových festivalech, protože představují důležitou součást kulturního programu a poskytují divákům možnost prozkoumat různé aspekty hudby a hudebního světa. Tyto dokumenty také umožňují umělcům a tvůrcům prezentovat své práce širšímu publiku a získat uznání za svou práci.

Na filmových festivalech jsou hudební dokumenty často prezentovány v různých kategoriích a sekcích umožňujících divákům snadný přístup k těmto filmům. Tyto kategorie zahrnují sekce zaměřené na hudební historii, současnou hudební scénu, nebo portréty významných hudebníků.

Filmové festivaly nabízejí různé doprovodné akce a programy, jako jsou rozhovory s tvůrci, panelové diskuse a koncerty, které mohou být součástí prezentace hudebních dokumentů. Tyto akce umožňují divákům setkat se s tvůrci a diskutovat o jejich práci, což přispívá k většímu povědomí o hudbě a umělecké tvorbě. Poskytují platformu pro tvůrce a umělce, aby prezentovali své práce širšímu publiku.

---

[16] Sexton, J. (2007). Music, sound and multimedia: From the live to the Virtual. Edinburgh University Press.
[17] Shephard, T., & Leonard, A. (2019). The routledge companion to music and visual culture. Routledge.

Příklady takových festivalů

Sundance Film Festival je každoroční filmový festival, který se koná v lednu v Park City v Utahu. Festival byl založen v roce 1978 a stal se jedním z nejvýznamnějších filmových festivalů na světě. Zaměřuje se především na nezávislé filmy a nové talenty v oblasti filmu. I tak jsou zde hudební dokumenty vítány, obvykle se umisťují v různých kategoriích (např. „Documentary Premieres“ nebo „Music Films/Performances“) a jsou prezentovány spolu s dalšími filmy v rámci festivalového programu.

Sundance Film Festival také nabízí doprovodné akce a programy, které jsou spojeny s hudbou. Například „Sundance ASCAP Music Café“ program prezentuje živá vystoupení od hudebních umělců a kapel, jež jsou součástí filmových projektů prezentovaných na festivalu, ale i mimo něj. Festival také pořádá rozhovory s hudebními tvůrci a panelové diskuse o různých tématech spojených s hudbou a filmem. [18] V roce 2012 byl na Sundace Film Festival představen oceňovaný hudební dokument *Searching for Sugar Man (2012)*. Film zachycuje, jak se dva nadšení fanoušci folkového zpěváka Sixto Rodrigueze z Detroitu, snaží odhalit pravdu o tom, co se stalo s jejich oblíbeným zpěvákem.

Na tomto festivalu měl také premiéru uznávaný dokument *Cobain: Montage of Heck (2015)* od režiséra Bretta Morgena, který se zaměřuje na život a kariéru kytaristy a zpěváka Nirvany, Kurta Cobaina. Film obsahuje mnoho dosud nezveřejněných záběrů, nahrávek a osobních deníků Cobaina. Dokument se také zaměřuje na jeho vztah s manželkou Courtney Love a na to, jak se jeho osobní boje projevily v jeho tvorbě. [19]

Sundance Film Festival je pro hudební dokumenty důležitým místem, kde se mohou tvůrci a umělci setkat s diváky a prezentovat své práce širšímu publiku. Festival také přispívá k povědomí o různých aspektech hudby a jejího vlivu na kulturu a společnost.

South by Southwest (SXSW) je každoroční interaktivní, filmový a hudební festival, který se koná v Austinu v Texasu. SXSW začal jako hudební festival v roce

---

[18] Sundance Film Festival, sundance.org
[19] Cobain: Montage of Heck (2015), IMDb.com, [online], Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt4229236/

1987 a postupně se rozšířil o filmy a interaktivní technologie. V současné době je považován za jeden z nejvýznamnějších světových setkání hudebníků a láká tisíce umělců z celého světa. Kromě hudebního programu nabízí SXSW také filmový program, který zahrnuje celosvětové premiéry a představení nových filmů z různých žánrů, včetně dokumentů. Festival pořádá mnoho přednášek, diskusí a workshopů o různých tématech v oblasti filmu, hudby a interaktivních technologií. Součástí filmového programu je i speciální vedlejší sekce nazvanou 24 Beats Per Second. V této sekci se prezentují nejnovější dokumenty o hudebních umělcích a kapelách.[20] Součástí festivalu jsou také panely, přednášky a diskuse s tvůrci a profesionály z filmového průmyslu, kteří hovoří o různých aspektech tvorby filmu, včetně produkce, režie, scénáře a distribuce. Mezi hosty festivalu se objevují známé osobnosti a tvůrci z celého světa, kteří přinášejí své zkušenosti a příběhy. Obecně tedy South by Southwest není pouze festival hudby a filmu, ale také setkání profesionálů, tvůrců a fanoušků z celého světa, kteří se setkávají na jednom místě, aby sdíleli své zážitky a znalosti.[21]

Berlinale je jeden z nejprestižnějších filmových festivalů v Evropě a patří mezi „velkou trojku“ filmových festivalů spolu s Cannes a Benátkami. Festival se koná každoročně v únoru v Berlíně a trvá přibližně 10 dní. Nabízí velký výběr filmů z různých kategorií, včetně celovečerních filmů, krátkých filmů, dokumentů a animovaných filmů. Festival se snaží být co nejvíce diversifikovaný a představovat filmy z celého světa. Jednou z kategorií, která se na Berlinale objevuje, je „Berlinale Special“, kde jsou prezentovány filmy s vysokou kvalitou, často v obsazení s významnými osobnostmi a tvůrčími týmy. V rámci „Berlinale Special“ se prezentují i hudební dokumenty, jako byl třeba *Kiss the Future (2023).* [22]

„Ukazuje boj obyvatel Sarajeva během bosenské války a to, jak odhodlání humanitárního pracovníka Billa Cartera vyústilo v angažování skupiny U2, aby pomohla rozsvítit světlo v době, kdy tomu svět nevěnoval pozornost.“[23]

---

[20] SOBCZYNSKI Peter, 24 Beats per Second sees SXSW honor music through film, The Spool.net [online]. Dostupné z: https://thespool.net/festivals/24-beats-per-second-sxsw-review/
[21] South by Southwest, sxsw.com
[22] Berlinale, berlinale.de
[23] Kiss the Future (2023), IMDb.com

6. Analýza punku a hip hopu z hlediska hudební kultury

Pro svou analýzu jsem si zvolil dva hudební žánry, konkrétně hip hop a punk. Mám blíže k punku, protože jsem od dětství součástí této komunity. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl vybrat tento žánr pro mé analýzy. Druhým žánrem, který jsem si vybral, je hip hop. Má podobnou ideologii jako punk, ale liší se v přístupu. Myslím si, že analýza dvou ideologicky podobných hudebních žánrů z hlediska dokumentárních postupů může odhalit zajímavé poznatky.

6.1.Punk

Punk je hudební žánr, který se poprvé objevil v 70. letech 20. století a jeho kořeny sahají do Británie a USA. Vznikl jako reakce na tehdejší hudební scénu a sociální podmínky ve společnosti, která byla plná progresivního rocku a uměleckých vlivů. Punkoví umělci si často volili texty o sociálních a politických tématech, které kritizovaly establishment a společenské normy. Vystupovali proti kultuře masové konzumní společnosti a byli často provokativní a destruktivní vůči společenským normám.

Punková subkultura se zaměřuje na nezávislost, spontánnost, jednoduchost a oprostěnost od konvencí. Subkultura byla velmi důležitá pro rozvoj DIY (Do It Yourself) étosu, což znamená, že si lidé samostatně vytvářeli oblečení, nahrávali svou hudbu, organizovali koncerty a tvořili alternativní média. Tento DIY přístup byl také součástí punkové estetiky, která se projevila v mnoha hudebních i vizuálních uměleckých projektech. Punkové skupiny často odmítají mainstreamovou hudbu a velká hudební vydavatelství a snaží se udržet nezávislost v rámci svého hudebního žánru. Tato subkultura se vyznačuje specifickou módou, včetně kožených bund, svetrů s roztrhanými rukávy a nášivkami, nýtovaných pásků a roztrhaných barevných kalhot.

Koncerty punkové hudby jsou charakterizovány energickým a nekontrolovaným chováním publika. Pogo tanec, který zahrnuje kopání a skákání na místě, ale i v prostoru, je jedním z nejtypičtějších tanců punkových koncertů. Diváci se často chovají nepředvídatelně a tvoří tzv. slam dance (známý také jako moshing), kdy se lidé na sebe náhodně vrhají a navzájem do sebe strkají. V některých případech

to působí velmi násilně a nebezpečně, ale tuto aktivitu si lidé uvědomují jako svébytný způsob vyjádření energie a frustrace.

V punkové hudbě se často objevují náměty jako politická nezávislost, vztah k autoritám, kritika konzumní společnosti a boj proti sociální nespravedlnosti. Písničky jsou často krátké, rychlé a agresivní, s jednoduchými riffy a texty. Punkové skupiny se snaží přinášet změny ve společnosti a vystupují proti rasismu, sexismu, homofobii a dalším formám diskriminace. I když se punková subkultura v průběhu let vyvinula, mnoho z těchto prvků se udrželo a jsou charakteristické pro punkovou hudbu a životní styl.

6.2.Hip Hop

Hip hop je hudební žánr, který se vyvinul v 70. letech 20. století v africkoamerických komunitách v New Yorku. Základem hiphopové hudby je rytmus a rým, který vzniká spojením recitace slov s podkladem tvořeným samply, beaty a basovými linkami. V průběhu času se hip hop rozšířil po celém světě a stal se jedním z nejpopulárnějších hudebních žánrů.

Rap je jedním z hlavních prvků hiphopové kultury. Je to styl recitace slov v rytmu a rýmu, který se obvykle doprovází beaty a hudebním podkladem. Texty rapových písní jsou většinou politicky a sociálně orientované a reflektují životní zkušenosti rapperů.

Hip hopová subkultura se od punkové subkultury v mnoha ohledech liší, zejména v tom, že je mnohem více zaměřena na módu. Hip hopoví fanoušci si obvykle vybírají oblečení, které odráží jejich vkus a osobnost, s důrazem na značky a loga. Výrazným prvkem hiphopového stylu jsou také doplňky, jako jsou řetězy, náramky, kšiltovky a další.

Chování na hip hopových koncertech se také liší od chování na punkových koncertech. Hip hopoví fanoušci se obvykle nezapojí do násilných tanečních stylů, jako je slam dance, nebo pogo dance, ale místo toho se soustředí na klasické taneční prvky hip hopu, jako jsou breakdance a popping. V některých případech se může objevit tzv. stage diving, kdy fanoušci skáčou ze stage do davu lidí. Většinou je na hip hopových koncertech klidnější atmosféra.

Hip hopová kultura má také výrazný vliv na módu a životní styl. Kromě oblečení a doplňků jsou hip hopoví fanoušci často zapojeni do komunitních projektů

a organizací, které se snaží pomoci svým komunitám. Hip hopová hudba a kultura tak slouží jako zdroj inspirace pro mnoho lidí po celém světě, kteří hledají způsob, jak se vyjádřit a zapojit se do společnosti.

7. Analýza vybraných hudebních dokumentů

V druhé části teoretické práce provedu detailní analýzu dvou filmových dokumentů, které se věnují prostředí punku a hip hopu. Při této analýze beru v úvahu několik klíčových hodnot, které mi pomohou posoudit kvalitu a hodnotu těchto dokumentů. Mezi tyto hodnoty patří autentičnost, což znamená, že hodnotím, zda se dokumenty opravdu zaměřují na skutečné a autentické zážitky a kulturu punku a hip hopu. Další hodnotou, na kterou se zaměřím, bude historická relevance, kdy se budu snažit posoudit, zda dokumenty přináší nové a relevantní poznatky o historii a vývoji těchto hudebních stylů. Dále budu hodnotit vizuální styl, abych zjistil, jakým způsobem jsou dokumenty vizuálně zajímavé a zda odpovídají stylu a estetice punku a hip hopu. Kromě toho budu hodnotit kvalitu zvukového designu dokumentů, abych zjistil, zda účinně zprostředkovává hudbu punku a hip hopu. Důležitou hodnotou bude také kontext, kdy se budu snažit zjistit, jaký kontext je v dokumentu prezentován a jak punk a hip hop ovlivňovaly a byly ovlivňovány sociálními a politickými událostmi. Dalším důležitým hodnoceným aspektem je originalita. Určím, jakým způsobem dokumenty přináší nové myšlenky, perspektivy a přístupy k punku a hip hopu. Nakonec budu hodnotit přístupnost dokumentů širokému publiku a jejich efektivnost pro přiblížení punk a hip hop neznalým divákům. Budu posuzovat, jakým způsobem jsou dokumenty strukturovány a jak napomáhají k porozumění hudebním žánrům punku a hip hopu.

Celkově hodlám provést komplexní analýzu a porovnání dvou filmových dokumentů z prostředí punku a hip hopu, a to s ohledem na výše zmíněné hodnoty.

7.1. Sex Pistols: Děs a Běs

Sex Pistols: Děs a běs je britský dokumentární film z roku 2000 režiséra Julien Temple, který se zaměřuje na jednu z nejvýraznějších punkových skupin v historii, Sex Pistols. Film se snaží odkrýt pravdu o této kontroverzní kapele, která

během své krátké existence (1975-1978) způsobila senzaci v britské hudební scéně a stala se symbolem punkového hnutí.

Film obsahuje unikátní archivní materiály, rozhovory se členy kapely a dalšími osobnostmi, kteří se podíleli na punkové scéně v této době. Mezi těmito osobnostmi jsou například Siouxsie Sioux, britská zpěvačka a spoluzakladatelka kapely Siouxsie and the Banshees, nebo manažer kapely Malcolm McLaren, ale také muzikologové, hudební novináři a fanoušci punkové hudby.

Film se zaměřuje nejen na hudební aspekt skupiny Sex Pistols, ale také na jejich kontroverzní vystupování a skandály, které provázely celou jejich kariéru. Příkladem je jejich nechvalně proslulý rozhovor s Billem Grundym v roce 1976, který se stal jedním z největších skandálů v televizní historii. Před samotným rozhovorem vypila kapela spolu s moderátorem velké množství alkoholu, což mělo za následek, že během rozhovoru kapelníci se svým doprovodem na sebe pořvávali a Rotten poprvé v televizi použil slovo „shit“. Moderátor flirtoval se Siouxsie Sioux, což vyprovokovalo Steva Jonese (kytarista Sex Pistols), který začal Grundymu sprostě nadávat. Díky tomu rozhovoru se povědomí o Sex Pistols rozšířilo po celé zemi.[24]

7.1.1. Analýza filmu Sex Pistols: Děs a Běs

Film je postaven na rozhovorech s přeživšími členy kapely a je doplněn o záběry z dříve natočeného dokumentárního filmu The Great Rock'n'Roll Swindle (1980). Ten byl natočen na popud Malcolm McLarena. Jedná se o fiktivní hraný dokument, který byl natočen výhradně z pohledu manažera, a tak poskytoval zkreslený pohled na skutečnost. To se snaží Julien Temple, režisér snímku, uvést na pravou míru tím, že poskytne rozhovor s časovou rezervou. Dále dokument obsahuje do té doby nezveřejněné záběry ze soukromé sbírky Sex Pistols zahrnující rozhovor se Sidem Viciousem (baskytariskou Sex Pistols) krátce před jeho smrtí. Vyprávění členů kapely je doplněno animovanými prostřihy z výše zmiňovaného The Great Rock'n'Roll Swindle (1980). Autenticita tohoto dokumentu je téměř úplná díky používání převážně dobových záběrů a výpovědi členů kapely. Ti přostřednistcvím rozhovorů vypráví kompletní příběh Sex Pistols od začátku až po jejich zánik. Přispívají k tomu i

---

[24] Sex Pistols: Děs a běs (2000),
IMDb.com [online]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0236216/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_2_nm_6_q_SEX%2520PISTOLS%2520f

záznamy dobových rozhovorů s přáteli kapely, nebo s hudebními producenty, u kterých měla kapela zrovna podepsanou smlouvu. Díky dobovým záběrům film ukazuje tehdejší názor na kapelu přiblížen ukázkami z novinových článků, které v době působení kapely vycházely a reagovaly tak na jejich nesčetné skandály. Úvod filmu vyplňují záběry z reklam a televizních reportáží, jež reagovaly na dění ve společnosti počátkem 70. let. Vizuální styl, který ukazuje prostředí a atmosféru, která při koncertech a ve společnosti panovala, má typické znaky punkové kultury. K vyprávění děje však nepřispívají prostřihy z divadelního filmu *Richard III. (1955)* od Laurence Oliviera. Ukázky z tohoto díla jsou rušivé a jsou vytrženy z kontextu díla. Divák je tak během krátké doby zahlcen informacemi a nedokáže je bez ukázek kontextu dostatečně vstřebat, nehledě na zmiňované prostřihy.

Po zvukové stránce je dokument v souladu s dobovým standartem. Hudební složka se skládá převážně z nahrávek skupiny Sex Pistols, nicméně jsou zde obsaženy i skladby Davida Bowieho, nebo Alice Cooper. Samotné výpovědi nejsou v mnoha případech v souladu s podkresovou muzikou, což má za následek nesrozumitelnost sdělení. Jednotliví lidé mluví hodně monotónně a v kombinaci s nedostatečným prostorem pro pomlky je divák zmaten a přehlcen. Tím mu mohou unikat dílčí kontexty. Děj filmu se zaměřuje na vývoj kapely, proto v něm nenajdeme širší dopady na punkovou kulturu, než kapela způsobila. Dopad jejich působení na punkové scéně zcela ovlivnil přístup k tomuto hudebnímu žánru a položil základy k jejímu modernímu pojetí. Dobře je zde zachycena doba, která vzniku Sex Pistols předcházela, a ve které kapela vznikla.

Z hlediska originality je tento dokument průměrný. Za nový přínos může být považováno pouze použití do té doby nepoužitých archivních záběrů a některých záznamů písní.

Dokument je dostupný na všech moderních video nosičích, včetně VHS kazet. Je také dostupný na internetové platformě YouTube, kde je neoficiálně nahrán na několika kanálech. Můžeme zde nalézt i český dabing. Na tradičních streamovacích platformách, jako je Netflix, HBO, nebo Amazon Prime jej najít nemůžeme. Na internetu můžeme najít její nelegální kopie, které jsou volně ke stažení, či je můžeme shlédnout online. To dává dokumentu velkou možnost šíření mezi veřejností. Dokument plně a pravdivě zachycuje historii kapely a předkládá nám jasný obrázek o vzniku punkové scény ve Velké Britání bez větších znalostí hudební a společenské kultury 70.let 20. století.

7.2.American Hardcore

American Hardcore je dokumentární film režiséra Paula Rachmana, který byl vydán v roce 2006. Film se zaměřuje na vlivnou hardcore punkovou scénu v Americe v 80. letech, která byla charakterizována tvrdým a agresivním zvukem, silnými texty a nezávislým přístupem k hudbě.

Film obsahuje rozhovory s mnoha vlivnými hudebníky, jako jsou Ian MacKaye (Minor Threat), H.R. (Bad Brains), Greg Ginn (Black Flag) a další. Tito umělci popisují, jak se scéna formovala a vyvíjela v různých částech země.

Film také poukazuje na vliv politiky a sociálních změn na vznik hardcore punkové scény. Mnoho umělců bylo ovlivněno punkovým hnutím a jeho politickým aktivismem, a tak se na hardcore punku projevuje kritika establishmentu, války, rasismu a dalších společenských problémů.[25]

7.2.1. Analýza filmu American Hardcore

Dokument je postaven na rozhovorech s umělci a hudebními vydavateli rané hardcore punkové scény v USA v 70. a 80. letech 20. století. Vyprávění doplňují archivní záběry a fotografie z koncertů, které dokreslují atmosféru panující na koncertech. Jednotlivé záběry mají typický roztřesený a chaotický styl, typický pro hardcore punkovou kulturu. Místy se také objevují grafiky koncertních plakátů, přebaly prvních alb kapel. Režisér tak pracuje převážně s dobovým materiálem a rozhovory, které během 5leté produkce nashromáždil. Věrně tak zachycuje období vzniku hardcore punku v USA. Zaměřuje se na nejznámější a nejvlivnější kapely té doby a popisuje, jak se hardcore punk šířil po celých státech a kde jaké kapely vznikaly. Režisérův záměr byl zřejmě zdokumentovat celou šíři scény, což je dobře zachyceno, avšak hlubší témata, která se v různých částí dokumentu zmíní, nejsou nadále rozvíjena a není jim věnován prostor. Absence rozhovorů s diváky, či fanoušky kapely, dává na scénu trochu jednostranný pohled. Z názorového hlediska lze tak říct, že dokument je primárně určen fanouškům punkové scény, kteří se zajímají o historii. To je ovšem vykoupeno širokým přehledem kapel rané hardcore punkové scény.

---

[25] American Hardcore (2006),
IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0419434/

Největší předností dokumentu je množství poznatků a příběhů o historii, což neznalému divákovi může dát stručný obrázek o původu hardcorepunkové scény v USA, která položila základy i k modernímu pojetí tohoto subžánru celosvětově.

Vizuální styl filmu je lazen do charakteristického způsobu zachycení punkové kultury. Dodává tak věrnou atmosféru celému tématu. Archivní záběry, fotografie a plakáty jsou velice dobře použity na dokreslení atmosféry, jejich střídání s rozhovory je plynulé a nijak atmosféru neruší. Tempo celého dokumentu je po celou dobu stejné, a tak se může stát, že divák začne ztrácet pozornost a začne se nudit.

Kvalita zvuku je na velmi vysoké úrovni, jakou můžeme od dokumentů první dekády 21. století očekávat. Ukázky písní kapel, o kterých se mluví, mají také vysokou zvukovou kvalitu. Odpovědi dotazovaných jsou srozumitelné a vhodně volené vzhledem k tématu.

Na začátku je vysvětlován kulturně politický kontext, který dal podnět ke vzniku hardcore punku. Je vysvětlována obecná nespokojenost se stylem muziky, módou a politickou situací druhé poloviny 70. let 20. století, na kterou žánr přímo regresivně reagoval. V průběhu filmu jsou rovněž vysvětlovány okolnosti v jednotlivých zemích USA.

Dokument obsahuje archivní, do té doby nezveřejněné záběry, které poskytly samy kapely. Zachycení scény je pojato z pohledu tradičního dokumentu a chronologicky popisuje vývoj žánru. Nepřináší tak žádné nové vyprávěcí postupy, ani revoluční vizuál. Zaměřuje se na dlouho opomíjenou část punkové kultury, a to na vznik amerického hardcore punku.

Dokument měl premiéru na Sundance film festivalu 22. září 2006 a následně byl vydán v omezené míře společností Sony Pictures Classics. V roce 2007 byla zahájena distribuce na DVD nosičích, které stále můžeme na internetovém obchodu Amazon pořídit. Dokument můžeme také najít na platformě YouTube nahraný na několika neoficiálních kanálech, dále na několika nelegálních streamovaných webech, kde je můžeme shlédnou online.

7.3. Scratch

Scratch je dokumentární film z roku 2001 režírovaný Dougem Prayem, který se zaměřuje na svět DJingu v hip hopu. Film ukazuje historii DJingu a jeho vývoj v

hiphopové kultuře. Obsahuje rozhovory s mnoha vlivnými DJi, jako jsou Grand Wizard Theodore, Qbert, Mix Master Mike, DJ Shadow, Rob Swift a mnoho dalších.

Film se snaží ukázat, jaký vliv měli tito DJi na hip hopovou hudbu a jaký byl jejich přínos pro vývoj této kultury. Zobrazuje také DJing jako umění a ukazuje, jak jsou DJi schopni manipulovat se zvukem a tvořit nové skladby pomocí vzorků a scratchů.

Scratch také ukazuje DJing jako soutěžní sport, kdy se DJi utkavají v různých soutěžích a exhibují své umění na veřejnosti. Film ukazuje, jak se DJing stal důležitou součástí hiphopové kultury a jak se vyvinul do dnešní podoby. Film nabízí pohled do světa DJingu a ukazuje, jak se tato forma umění stala nedílnou součástí hiphopové kultury.[26]

7.3.1. Analýza filmu Scratch

Film je rozdělen do šesti kapitol. V každé se pojednává o jednotlivých aspektech DJingu a jeho vývoji prostřednictvím rozhovorů s mnoha DJi, kteří ukazují a popisují jednotlivé techniky hraní. Rozhovory jsou místy prokládány dobovými ukázkami videoklipů, plakátů a archivních záběrů s různých hiphopových setkání a soutěží. Divákovi je tak přímo ukázáno a vysvětleno, jak se technika používá a co jí předcházelo. Dokument se nesnaží popisovat historii hip hopu, ale spíše poukazovat na jednotlivé techniky a na to, co jim předcházelo. Film přichází s novým přístupem, jak ukázat kulturu DJingu, a to sledováním umělců při mixování písniček a vysvětlováním jednotlivých technik na názorných ukázkách, které předvádí samotní DJové. Neznalému divákovi tak může poskytovat komplexní pohled do života a historie této kultury.

Vizuální styl dobře pracuje s příběhovou stránkou filmu a pomáhá jí rozvíjet děj. Používá tradiční dokumentární postupy, které ovzláštňuje interním vzhledem do procesu tvorby umělců. Tempo filmů zůstává stejné, což však díky dělelní na kapitoly udržuje divákovu pozornost. Kamera se často pohybuje v těsné blízkosti umělce a vytváří tak autentický dojem, že je divák součástí filmu.

Dokument se primárně zaměřuje na zachycení zvuku, který vzniká při technice zvané Scratch. DJ Qbert jej přirovnává k jisté formě komunikace s publikem

---

[26] Scratch (2001)
IMDb.com [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0143861/?ref_=fn_al_tt_3

či ostatními DJi. Načež následně ukazuje, jak jde právě scratchováním vyjádřit své pocity či myšlenky. Kamera tak zachycuje typický zvuk scratchování, který je zároveň velice kvalitně zpracován během celého filmu. Dobře je také zachycen na archivních záběrech a nahrávkách z tzv. Scratch Battles neboli scratchových soubojích, které se často mezi DJ pořádají. Djové v nich předvádí svoji schopnost improvizace a komplexnost práce s jednotlivými technikami a zvukem.

Prostřednictvím rozhovorů je popisován vývoj Hip Hip hopu a prokládán ukázkami tvorby. Primárně však dokument staví na exkluzivně natáčených materiálech, zachycených při tvorbě dokumentu. Kontext je zde použitý spíše pro dovysvětlení tématu, kterému se kapitola věnuje a neslouží tak jako historická výpověď vývoje Hip Hopu.

Ač se jedná o tradiční dokument, tak způsob, jakým zachycuje kulturu DJingu je výjimečný. Přináší divákovi detailní popis a vysvětlení, co Hip Hop, potažmo DJ znamená. Vysvětluje také rozdíly mezi Dji a MC, jež je pro DJ velice zásadní. Ukazuje tak, že tato část Hip Hopu může být považována jako samostatný hudební styl, který nemusí být vždynutně doprovázen rapem. V dokumentu jsou také ukazovány další prvky hip hopu, které jsou vysvětleny a ukázány pouze rámcově a nadále se o nich nemluví. Divákovi tak pouze lehce nastíní významnost rapperů, vytváření graffiti, nebo třeba úlohu break dance.

Film měl svou premiéru na Sundance Film Festival v roce 2001. O rok později jej společnost Palm Pictures uvedla na celosvětový trh. Dokument je dostupný na DVD i VHS nosičích, které lze stále zakoupit na internetovém obchodu Amazon. Můžeme jej také najít na streamovací platformě Amazon Prime, kde jej divák může shlédnout online. Dále je nahrán na několika neoficiálních kanálech na platformě YouTube.

7.4. Hip hop Evolution

Hip-Hop Evolution je kanadská dokumentární série, která byla poprvé vysílána na kanadské televizní stanici HBO Canada v roce 2016. V roce 2018 byla série přesunuta na stremovací platformu Netflix. Celkově se jedná o čtyřdílnou sérii,

která mapuje historii hiphopové kultury od jejích počátků v 70. letech až po současnost.

Režisérem série je Darby Wheeler, který se snažil zachytit vývoj hip hopu v kontextu sociálních, kulturních a politických podmínek Spojených států a Kanady. Série se zaměřuje na důležité momenty v historii hip hopu, jako je vznik DJingu a breakdance v Bronxu v 70. letech, vliv Run-DMC a Def Jam Records v 80. letech, nástup gangsta rapu a vznik N.W.A. v 90. letech a vznik subžánrů, jako je trap a mumble rap, a jejich vysoké popularitě na konci první dekády 21. století.

Série obsahuje rozhovory s vlivnými hip hopovými umělci jako Grandmaster Flash, Afrika Bambaataa, Run-DMC, N.W.A., Rakim, Big Daddy Kane, Nas, Wu-Tang Clan a dalšími.

Hip-Hop Evolution se setkal s pozitivním ohlasem od kritiků i fanoušků hip hopu. Série získala několik ocenění, včetně ceny Emmy za vynikající dokumentární seriál v roce 2016.[27]

7.4.1. Analýza dokumentární serie Hip-Hop Evolution

Pro svou analýzu jsem si vybral díl s názvem The birth of gansta rap. Jedná se o poslední, tedy čtvrtý díl z první série, který vyšel v roce 2016. Epizoda se věnuje vzniku gangsta rapu na konci 80. let v USA a jeho následné popularitě doprovázené skandály a divokým životním stylem. Epizodou provádí hip hoper a publicista Shad Kabanyo, který zpovídá nejznámější představitele a zakladatele tohoto rapového subžánru. Zejména členy skupiny N.W.A. (Niggaz Wit Attitudes), jež jsou považováni za největší gangsta rapovou kapelu. Vyprávění je doplněno o archivní a televizní záběry z konce 80. let. Velká pozornost je také věnována rapovým klipům, které umělci tvořili. Díky těmto prvkům a svědectvím umělců, kteří scénu formovali, nabízí epizoda věrné zobrazení tehdejší atmosféry.

Příběh přináší poznatky vzniku scény novým způsobem, autentické výpovědi v rámci rozhovorů, ve kterých jsou zachyceny reakce a názory dalších významných hip hoperů tehdejší scény na významné události. Jedná se však o záměrně jednostrannou výpověď z úst umělců.

---

[27] Hip Hop Evolution (2016-2023), ČSFD.cz, [online]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt4130418/?ref_=fn_al_tt_1

Vizuální styl je pojat moderními dokumentárními postupy druhé dekády 21. století, což se odráží v plynulosti děje a lineárnosti příběhu. Divákovi se poskytuje dostatek času na vstřebání všech informací pomocí archivních záběrů a videoklipů.

Epizoda je rozdělena do několika částí, je zpravidla uvedena větším historickým milníkem, jako bylo například vydáním alba The Chronicle (1992) rapperem Dr. Dre. Tento styl moderní dokumentaristiky je v dnešní době dost populární a jeho uplatnění se používá v různých dokumentárních žánrech. Nelze říct, že by tento moderní styl epizodě a potažmo celému seriálu neseděl, vzhledem k jeho širokému použití lze však říct, že není úplně charakteristický pro hip hopovou kulturu. Na druhou stranu přináší nové možnosti, jak lze na hip hop pohlížet. Režisér snímku pracuje velice dobře s vizuálním vyprávěním, tím je zachycení atmosféry poutavé.

Dokument v několika částech popisuje historii a vliv jednotlivých písní na společnost, což velice dobře dokreslují ukázky z tvorby, nebo ze samotných videoklipů. Střídání výpovědí a podkresové muziky funguje velice dobře a diváka vůbec neruší, naopak jej vtahuje hlouběji do děje. Mluvenému slovu jde velice dobře rozumět, a to i z archivních záběrů. Celkový hudební doprovod kromě tematických písní věrně napodobuje styl 80. gangsta rapu.

Výpovědi jsou samotnými umělci zařazovány do socio-politického kontextu. Divákovi je tak stručně nastíněn kontext, ze kterého vzešel jednak gangsta rap, ale také jednotlivé události, jež kulturu formovaly. Kontext je váděn pouze z pohledu samotných umělců, kteří svými písněmi přímo regresivně reagovali na společenské dění a neposkytuje tak pohledy a názory té skupiny lidí, proti kterým byla regrese vedena. V tomhle ohledu, je kontext sice uváděn pravdivě, avšak dosti zkresleně právě samotnými umělci. Dokument je tak přímým popisem toho, jak formování gangsta rapu ovlivňovalo jeho vnímání a také jaký odkaz po době své největší slávy zanechalo.

Dokument zachycuje scénu v modernějším pojetí jak vizuálním, tak vyprávěcím. Přináší názory samotných umělců na svou kariéru a zaměřuje se na konkrétní pocity.

Dokumentární série byla roku 2016 vysílána na HBO (v roce 2016 HBO Canada), o rok později byla série přesunuta na streamovací platformu Netflix, kde je vydávána do současnosti. Série má podporu titulků v mnoha jazycích. Zároveň je to taky jediná platforma, na které je oficiálně distribuovaná. Stejně tak jako u předchozích dokumentů, jej můžeme najít na mnoha nelegálních stránkách, na kterých je umožněno přehrávání online.

Závěr

V rámci mé bakalářské práce se zaměřuji na historický vývoj filmového dokumentu jako takového a jeho současnou podobu v 21. století.

Další část je věnována dělení hudebního dokumentu. Zde jsem rozdělil dokumenty podle zaměření na umělce, kapelu nebo hudební žánr, podle stylu dokumentace a podle způsobu distribuce. Zajímavé je, že při sbírání dat na tuto práci bylo nemožné najít podobné dělení, které by dokázalo hudební dokument jakkoliv rozřadit.

Následně se věnuji charakteristice vybraných žánrů, jejich historii, vývoji, módě a jejich prezentaci v audiovizuálních médiích. Zmíněno je také zařazení dokumentů na filmových festivalech. Jedním z nich je například Sundance Film Festival, kde byly v minulosti prezentovány dokumenty jako *Kurt Cobain: Montage of Heck* nebo *Searching for Sugar Man.* Část mé práce je zaměřena také na festival South by Southwest, který má speciální sekci věnovanou hudebním dokumentům nazvanou „24 Beats Per Second“. V této sekci se prezentují nejnovější dokumenty o hudebních umělcích a kapelách. Posledním představeným festivalem je Berlinale, na němž byl v minulosti přehrán dokument *Amy* o zesnulé zpěvačce Amy Winehouse. Tyto festivaly, a jim podobné, poskytují jedinečnou příležitost pro tvůrce hudebních dokumentů získat pozornost publika a dosáhnout širší distribuce pro své filmy.

Podrobnější analýza je věnována hip hopu a punku z hlediska hudební kultury, konkrétně zaměření na charakteristiky těchto žánrů, jejich historii a vývoj. Poukázáno je na jejich význam v sociálním kontextu a vliv na další hudební směry. Tato analýza mi umožnila lépe porozumět hudebním žánrům, jež jsem následně zkoumal prostřednictvím vybraných hudebních dokumentů.

V poslední části práce se věnuji analýze čtyř vybraných hudebních dokumentů – *Sex Pistols: Děs a běs*, *American Hardcore*, *Scratch* a *Hip-Hop Evolution*. Tyto dokumenty jsem podrobně rozebral, popsal jejich obsah, styl dokumentace a formu dokumentárního přístupu. Zároveň hodnotním autentičnost, historickou relevantnost, vizuální styl a kvalitu zvuku, což jsou zásadní atributy pro to, aby dokument reflektoval a prezentoval hudební žánry a umělce věrně a srozumitelně. Kromě těchto hodnotících prvků se soustředím na originalitu dokumentů a jejich přístupnost pro širokou veřejnost.

Práce mi poskytla větší historický přehled v různých hudebních žánrech a obohatila mě o nové poznatky v oblasti dokumentárních postupů, kterými jsem se v práci zabýval. Ukázala mi možnosti, jakými se může hudební dokument nejen ubírat, ale jaké

může mít podoby. Informace a poznatky obsažené v mé práci mě inspirovaly k jejich následnému využití v dalších projektech.

Praktická část

Ve své praktické části se zaměřuji na dokumentaci hudebního umělce, jenž si říká CTIB. V průběhu jednoho týdne jsem natáčel a dokumentoval jeho umělecký život, vztah k hudbě a kultuře ve městě Rožnov pod Radhoštěm, kde žije.

V rámci natáčení je zachyceno jeho vystoupení na dvou koncertech, a to v Brně a Kroměříži. Představena je i cesta a příprava na koncerty. Zachytil jsem prostředí při zkoušce kapely, v níž vystupuje, jež nese název Chorobopop. Tím se mi naskytla příležitost zúčastnit se jeho osobní zkoušky a možnost zaznamenat tohoto umělce při tvorbě skladeb. Došlo také k navštívení jeho pracovního prostředí, jímž jsou prostory základní školy Sedmikráska, kde současně pracuje jako učitel českého jazyka a hudební výchovy.

Celá práce je prokládána rozhovory s umělcem. Ty mi umožnily získat hloubkový pohled na jeho umělecký život a názory na místní kulturu a hudbu. Rozhovory jsou využity k propojení s teoretickou částí práce, věnovamé hudebním dokumentům a charakterizaci punkové subkultury, jíž je CTIB součástí.

Celkově tedy moje práce prezentuje artistický život tohoto hudebníka během jednoho týdne a jeho názory na místní kulturu a hudbu. Propojuje praktickou a teoretickou část, což poskytuje zajímavý pohled na osobitý a autentický umělecký život.

Preprodukce

Příprava praktické části byla klíčovou fází mé práce a zabrala mi nejvíce času věnovaného bakalářské práci. Proběhlo několik konzultací s umělcem i s dalšími lidmi okolo scény rožnovského undergroundu. Vzniklo mnoho verzí scénáře, které se nejvíce rozcházely ve finální myšlence a rozsahu, jenž je zachycen. Postupně vznikl projekt, jež přesahoval mé časové, finanční a produkční schopnosti, a tak jsem byl nucen zpracovat pouze část zamýšleného celku a uchýlit se ke snazšímu dokumentárnímu postupu. Umělec je tedy zaznamenán pouze na dvou vystoupeních, na kterých mi byly poskytnuty rozhovory, v nichž jsem umělci položil řadu otázek týkající se jeho vlastní produkce, zaměstnání, ale také jeho názorů na místní undergroundovou scénu.

Produkce

Hlavní natáčení trvalo jeden týden, ve kterém jsem dokumentoval umělcův proces tvorby, účinkování v kapele a jeho profesní život učitele na základní škole. Natáčení probíhalo pouze na dvě vypůjčené kamery s použitím několika mikrofonů, včetně mikroportu. Scény jsou dosvěcovány velice stroze, neboť mým záměrem bylo co nejvěrněji zachytit prostředí odpovídající prostorům, kde se CTIB běžně pohybuje. Díky tomu je kladen důraz na maximální autenticitu, ať už při rozhovorech, či při dokumentování koncertů a lokací, v nichž jsme se pohybovali. Jako hlavní kamera byla použita Sony FS5 II. Ta byla využita převážně na natáčení koncertů, většiny detailů a dynamických scén, neboť je svou konstrukcí a způsobem ovládání velice praktická. Často je označována za poloprofesionální dokumentaristickou kameru. Jednalo se o mou první možnost s ní pracovat, ovšem i tak jsem si velice rychle osvojil všechny funkce a přednosti, které mi umožňovaly její snadné ovládání.

K nasvěcování byly použity jen dva malé LED panely, jejichž výhodou je nízká hmotnost, snadné a rychlé ovládání. To mi umožnilo větší mobilitu, jež byla při natáčení klíčová.

Při dokumentaci jsem nejvíce používal 14 mm objektiv z důvodu docílení nestandartního obrazu a scén, typických pro mou tvorbu. Zároveň bylo mým cílem vytvořit odlišnou vizuální prezentaci, přibližující charakter umělce.

Postprodukce

Ke zpracování materiálu a jejich následné postprodukci byl použit program Adobe Premiere Pro. Jeho rozhraní používám k práci již několik let, a tak veškeré ovládání a funkce dobře znám. Při barevných korekcích jsem vycházel primárně z druhé kamery, která nedisponovala nahráváním do neutrálního barevného profilu, a proto barevné korekce první kamery směřují k obrazu z první kamery.

V postprodukci mě potkaly mnohé problémy, jež mi znepříjemnily práci na dokumentu. Při synchronizaci zvuku často docházelo k časovým posunům, zapříčiněných s největší pravděpodobností chybným zaznamenáváním přijimače v audioportu. Tuto chybu jsem nebyl schopen v průběhu natáčení detekovat, neboť se ukázala až při střihu. Další, a zároveň největší překážkou, se stal počítač, jenž měl být k této práci pořízen. Bohužel se vyskytly okolnosti, za kterých jej nebylo možno použít, což mi ztížilo práci.

Závěr praktické práce

Výsledný film je pouze částí z velkého projektu, který postupným přidáváním a rozebíráním tématu vznikl. Je třeba na něj pohlížet jako na letmý vhled do jinak velice bohaté a umělecky rozmanité rožnovské undergroundové scény. Problémy, jež mě při postprodukci postihly, měly jistý vliv na konečnou podobu dokumentu. Na druhou stranu mě to naučilo v rámci natáčení pracovat s dosud pro mě neznámou poloprofesionální kamerou. Zároveň mi byl poskytnut přístup na místa, kde bych se jako divák neměl šanci dostat, především na soukromou zkoušku umělce. V projektu chci v příštích letech nadále pokračovat a udělat z něj plnohodnotné kinematografické dílo. Mám v plánu jej rozdělit do několika epizod a vytvořit tak dokumentární sérii mapující rožnovskou undergroundovou subkulturu.

Zdroje a literatura

NICHOLS, Bill. *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze

Aufderheide, P. (2008). *Documentary film: A very short introduction.* Oxford University Press.

Edgar-Hunt, R., Fairclough-Isaacs, K., & Halligan, B. (2013). *The music documentary: Acid Rock to electropop.* Routledge.

Sexton, J. (2007). *Music, sound and multimedia*: From the live to the Virtual. Edinburgh University Press.

Shephard, T., & Leonard, A. (2019). *The routledge companion to music and visual culture.* Routledge.

Internetové zdroje

DOCUMENTARY FILM, Britannica. Encyclopedia Britannica | Britannica [online]. [cit. 27.03.2023]. Dostupné z: https://www.britannica.com/art/documentary-film

PRIMARY (1960)
IMDb.com [online]. [cit. 27.03.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0054205/?ref_=nv_sr_srsg_3_tt_8_nm_0_q_Primary

CHRONICLE OF A SUMMER (1960), IMDb.com [online]. [cit. 29.03.2023].
Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0054745/?ref_=fn_al_tt_2

CARRIER Scot, *A Brief History of Documentary Forms,*
transom.org, [online]. 3.4.2014, [cit. 29.03.2023] Dostupné z:
https://transom.org/2014/brief-history-of-documentary-forms/

AN AMERICAN IN PARIS (1951),
IMDb.com [online]. [cit. 30.03.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0043278/?ref_=fn_al_tt_1

FULL CIRCLE WITH MICHAEL PALIN (1997),
IMDb.com,[online]. [cit. 30.03.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0122819/?ref_=fn_al_tt_1

DONT LOOK BACK (1967)
IMDb.com [online]. [cit. 30.03.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0061589/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_8_nm_0_q_dont

CARNEGIE HALL (1947),
IMDb.com [online]. [cit. 30.03.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0039244/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_8_nm_0_q_Carnegie%2520Hall%2520

SOUND CITY (2013). ČSFD.cz, [online]. neuvedeno. [cit. 02.04.2023]. Dostupné z:
https://www.csfd.cz/film/331002-sound-city

AMY (2015). ČSFD.cz, [online]. [cit. 02.04.2023]. Dostupné z:
https://www.csfd.cz/film/410638-amy

BEASTIE BOYS STORY (2020), ČSFD.cz [online]. [cit. 04.04.2023]. Dostupné z:
https://www.csfd.cz/film/821365-pribeh-beastie-boys/prehled/

CLASSIC ALBUMS (TV Series 1997– 2021), IMDb.com, [online]. [cit. 04.04.2023].
Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt5955168/?ref_=fn_al_tt_1¨

HIP HOP EVOLUTION (2015-2023), ČSFD.cz [online]. [cit. 04.04.2023]. Dostupné z:
https://www.csfd.cz/film/683822-hip-hop-a-jeho-zrod

COBAIN: MONTAGE OF HECK (2015),
IMDb.com, [cit. 06.04.2023] [online], Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt4229236/
ABOUT THE SUNDANCE FILM FESTIVAL,

Sundance Institute - sundance.org [online]. [cit. 11.04.2023]. Dostupné z: https://www.sundance.org/festivals/sundance-film-festival/about/

SOBCZYNSKI Peter, *24 Beats per Second sees SXSW honor music through film*, The Spool.net [online]. [cit. 06.04.2023]. Dostupné z: https://thespool.net/festivals/24-beats-per-second-sxsw-review/

ABOUT SOUTH BY SOUTHWEST,
Sxsw.com [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.sxsw.com/about/

KISS THE FUTURE (2023),
IMDb.com [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt17022868/

BERLINALE,
berlinale.de [online], [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.berlinale.de/en/home.html

MICAELA PÉREZ VITALE, *Movieweb*,
Movieweb.com[online], publikováno 18.8.2022,[cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://movieweb.com/tiff-2022-documentary-movies/

DOCUMENTARY, HIP-HOP,
IMDb.com, [online]. [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.imdb.com/search/title/?genres=documentary&keywords=hip-hop&view=advanced

PUNK DOCUMENTARIES, *casualcrash*
IMDb.com, *Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows* [online]. [cit. 14.04.2023]. Dostupné z: https://www.imdb.com/list/ls053094044/?sort=num_votes,desc&st_dt=&mode=detail&page=1

SEX PISTOLS: DĚS A BĚS (2000),
IMDb.com [online]. [cit. 15.04.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0236216/?ref_=nv_sr_srsg_0_tt_2_nm_6_q_SEX%2520PISTOLS%2520f

AMERICAN HARDCORE (2006),
IMDb.com [online]. [cit. 15.04.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0419434/

SCRATCH (2001)
IMDb.com [online]. [cit. 17.04.2023]. Dostupné z:
https://www.imdb.com/title/tt0143861/?ref_=fn_al_tt_3
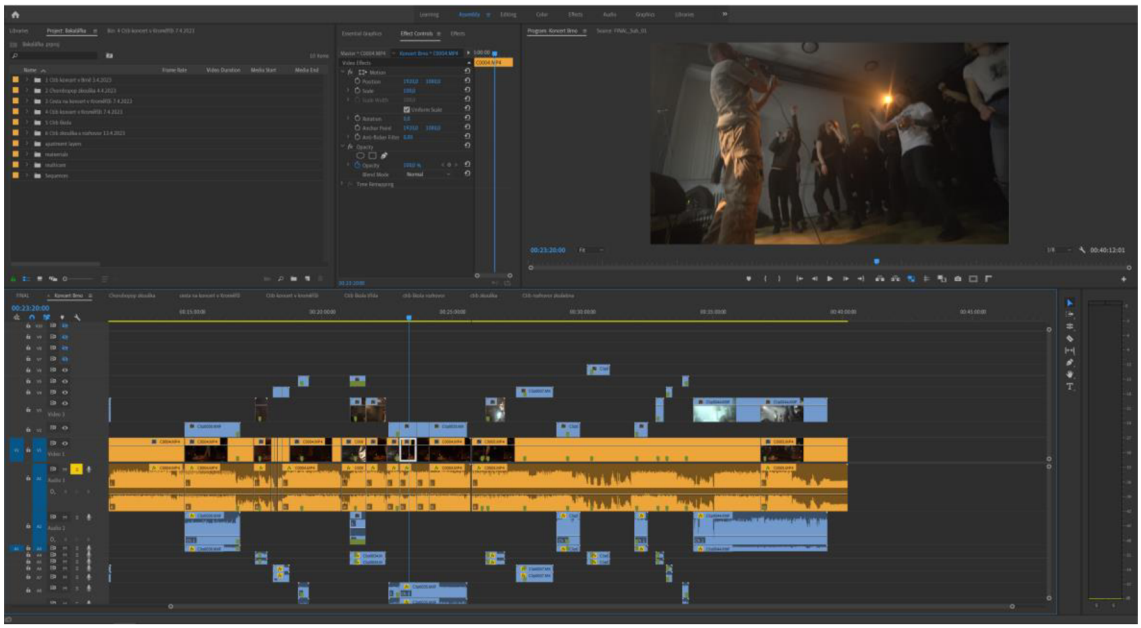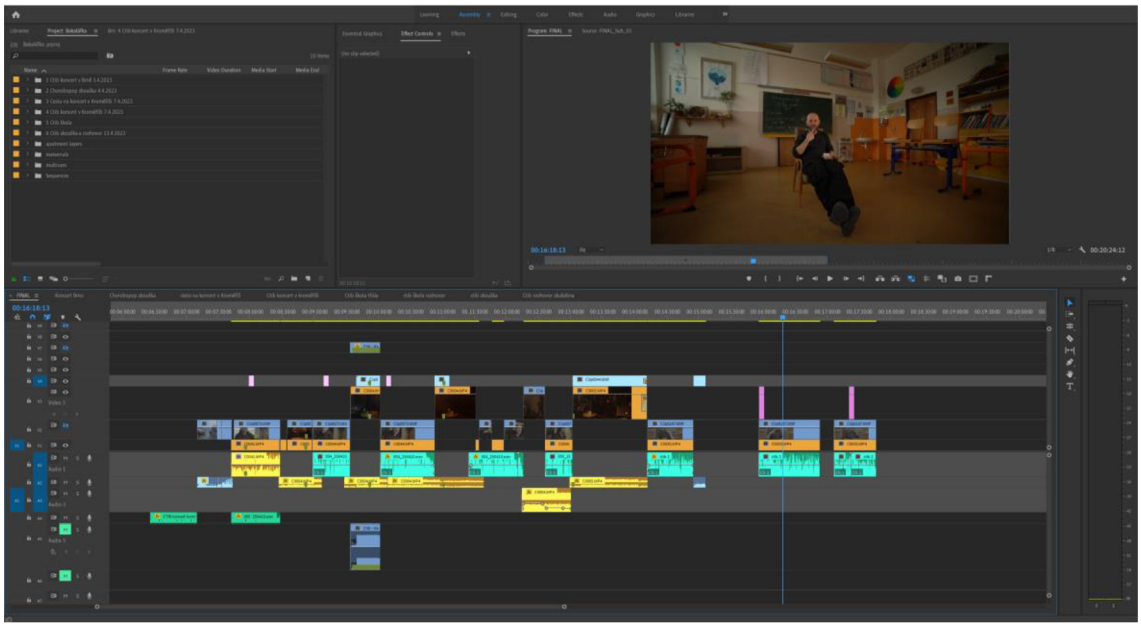
Přílohy